

ERKKI KARVONEN

Koplataan, koplataan!

Eräs muotoilu artikulaatioteoriasta

Artikkelissa kehitellään tulkintaa artikulaatioteoriasta lähinnä Stuart Hallin tekstien pohjalta. Teoria tematisoi kulttuurin prosessuaalis-kontekstuaalisesta näkökulmasta jatkuvassa muotoutumisen tilassa olevaksi. Kulttuuri nähdään prosessiksi, joissa eri ryhmittymät pyrkivät omien valtapyyteittensä mukaisesti kytkemään asioita irti vanhoista yhteyksistään ja kytkemään ne osaksi uusia merkitysyhteyksiä. Artikulaatioteoria vastustaa monenlaisia determinismejä ja reduktionismeja antaen näin itsenäisyyttä kulttuurille, jonka puitteissa subjektit tekevät omaa historiaansa, oloissa jotka eivät ole heidän omaa tekoaan. Artikkelissa kehitellään muutamia esimerkkejä siitä, miten artikulaatioteoriaa voitaisiin soveltaa juuri tämänhetkisessä suomalaisessa kulttuurissamme.

Artikulaation määritelmiä

Tässä artikkelissa pyritään kehittelemään tulkintaa artikulaatioteoriasta pitäen lähtökohtana etupäässä Stuart Hallin tekstejä. Artikulaatioteoriaa voidaan pitää Hallin varhaisemman sisäänkoodaus/uloskoodaus-mallin monia ongelmia ratkaisevana kehityneempänä teoriana (Pillai 1992, 225).

Hall (1992c, 368) toteaa, että hän on ottanut käyttöönsä artikulaatioteorian Laclaun (1977) kehittelemässä muodossa. Hall sovelsikin kolmisen vuotta Laclaun työn ilmestymisen jälkeen (Hall 1980) artikulaation ajatusta rotukysymyksiin. Myöhemässä työssään Laclau ja Mouffe (1985, 105) määrittelevät artikulaatiota seuraavaan tapaan:

”...tulemme kutsumaan *artikulaatioksi* mitä tahansa käytäntöä, joka perustaa alkeisosasten (elements) joukkoon sellaisen suhteen, että näiden identiteetti muotoutuu uudelleen tämän artikuloivan käytännön tuloksena. Artikuloivan käytännön tuloksena syntyneitä strukturoitunutta totaliteettia tulemme kutsumaan *diskurssiksi*. Diskurssin sisäisiksi kytkettyjä erottuvia osioita tulemme kutsumaan *momenteiksi* (moments), kun taas diskursiivisesti artikuloitumattomia eroja kutsumme *elementeiksi*.”

Laclaulla ja Mouffella termi ”artikulaatio” kuvaa toimintaa, jossa diskursiivinen käytäntö ottaa yhteyteensä tähän asti siitä irrallisina pysyneitä seikkoja. Kun tällainen elementti kytketään osaksi diskurssin strukturaalista kokonaisuutta, se saa identiteettinsä sisäisissä suhteissa toisiin systeemin jäseniin (eli eroina) kuten kielijärjestelmän termit

de Saussuren kielikäsitteissä. Momentiksi muututtuaan asia on ”omittu” ja ”toimitettu” diskursiivisen käytännön kannalta mielekkääseen muotoon. Voidaan myös sanoa, että tullessaan osaksi jotakin diskursiivista käytäntöä kulttuurinen elementti asemoituu tai kontekstualisoituu toisenlaisen merkitysympäristön piiriin, jolloin sen merkitys muuttuu.

Esimerkiksi psykonalyttinen diskurssi hamuaa koko ajan yhteiskunnan uusia ilmiöitä ja pyrkii kytkemään ne oman teoreettisen diskurssinsa yhteyteen. Samaan tapaan Jehovan todistajien diskurssi pyrkii väsymättä kytkemään ajankohtaisia ilmiöitä oman selitysjärjestelmänsä piiriin. Esimerkistä käy myös keskioluen suosion valtava kasvu viime vuosina Suomessa. Yllättäen kävi niin, että koulutettu ns. uusi keskiluokka kytki tämän ”kevyen” vaihtoehdon osaksi käytäntöjään, elämäntapaansa ja tyyliään. Tässä kytköksessä väheksytystä ”laimeasta” tuli arvostettua ”kevyttä”.

Tyypillisimmillään Laclau ja Mouffe selvittelevät ideologisten tai hegemonisten muotoutumien omimis- ja muuntamiskäytäntöjä. Sopivasti toimiteltuna alun perin mitä vallankumouksellisimpina pidetyt ideat ja diskurssit voidaan kytkeä mukaan vallassa olevaan historialliseen blokkiin. Laclau ja Mouffe korostavat antiessentialistisesti yhteiskuntamuodostumien kontingenttia, ei-välttämätöntä luonnetta. Esimerkiksi uskonnolla ei ole mitään luonnollista ja välttämätöntä essentiaa (kuten konservatiivisuus), vaan uskonto voidaan artikuloida myös vaikkapa osaksi radikaalia liikettä ja diskursia. Toisella tasolla ei-kontingenttius merkitsee esimerkiksi sitä, että ei ole välttämättä yhtä ja samaa kapitalismia, vaan itse asiassa on paikallisesti ja historiallisesti artikulointuneita erityisiä kapitalismeja.

Stuart Hall (1992c, 368) puolestaan toteaa käyttävänsä termiä ”artikulaatio” jatkuvasti, vaikka sen ymmärtämisestä hänen tarkoittamassaan mielessä ei aina ole takeita. Hall tuo esiin termin kaksimerkityksellisyyden, jota hän näköjään pitää antoisana.

”Englannin kielessä termillä on hiuksenhieno kaksoismerkitys. ’Artikuloida’ merkitsee ensinnäkin puhua, lausua julki, ilmaista ajatuksensa selvästi. Tältä osin se kantaa kieleily (language-ing: kielentäminen? — EK), ilmaisun jne. merkitystä. Toisaalta puhumme ’artikuloidusta’ kuorma-autosta eli rekasta, jossa etuosa (vetovaunu) ja takaosa (perävaunu) voidaan tarpeen niin vaatiessa liittää eli niveltää yhteen. Ne nivelletään yhteen erityisen kytkennän avulla, joka voidaan murtaakin. Artikulaatio on siten yhteennivellys, joka tiettyjen ehtojen vallitessa, voi tehdä kahdesta alkeisosasesta ykseyden. Tämä kytkelmä ei ole kaiken aikaa välttämätön, determinoitu, ehdoton eikä olennainen. Onkin kysyttävä missä oloissa liitos voidaan tehdä tai pakottaa voimaan.” (1992c, 368)

Toisaalla Hall (1985, 113) toteaa:

”Termillä ’artikulaatio’ tarkoitetaan kytkentää tai yhdyssidettä, joka ei ole väistämätön laki tai elämän tosiasia, vaan joka vaatii erityisiä olemassaolon ehtoja ilmetäkseen lainkaan. Tämä kytkentä on spesifien prosessien kannattama — prosessien, jotka eivät ole ’ikuisia’ vaan jotka on jatkuvasti uudistettava. Joissakin olosuhteissa kytkentä voi hävitä tai se voi tulla lopetetuksi, jolloin vanhat liitokset ratkeavat ja uudet kytkennät — reartikulaatiot — astuvat esiin.”

Sanakirjamääritelmässä nousee myöskin esiin tuo Hallin mainitsema kaksoismerkitys. Englannin kielen ”articulate” merkitsee verbinä 1) liittää nivellillä, niveltää ja 2) ääntää

selvästi, täsmällisesti, artikuloida. Näillä merkityksillä voidaan nähdä yhteyttä sikäli, että selvästi artikuloitaessa (äännettäessä) erilliset yhteennivelletyt osaset tulevat hyvin esiin. Kun sanaa "articulate" käytetään adjektiivina, on sillä vielä kolmas, abstraktimpi merkityksensä: pystyvä esittämään ajatuksensa ja tuntemuksensa (selkeästi, jäsennetysti, käsitettävästi). Kolmas merkitys viittaa kykyyn "pukea sanoiksi" ajatuksia, kokemuksia ja tuntemuksia. Kysymys on kielellisen tai muun merkki-ilmäisen muotoilemisesta, representaation antamisesta asioille, jotta niistä voidaan yhteisesti keskustella. Voidaan puhua kielentämisestä, asioiden "kääntämisestä" tietyn diskurssin kielelle.

Kahdessa seuraavassa luvussa pyrin taustoittamaan artikulaatioteoriaa käsittelemällä prosessuaalisuutta ja kontekstuaalisuutta sekä postmodernissa kulttuurissa tehtyä representaation uudelleenarviointia. Tämän taustoituksen jälkeen käsitelen ensin artikulaation kielentämis-ulottuvuutta ja sitten kytkemis-ulottuvuutta. Loppupuolella pyrin koemielessä soveltamaan artikulaation ideaa muutamiin aiheisiin.

Lähtökohtana kontekstuaalisuus ja prosessuaalisuus

Artikulaatioteoria edustaa yhteiskuntheorian uusia tuulia. Se on syntynyt vastareaktion monenlaisille yhteiskunta-analyysia hallinneille vanhemmille diskursseille. Eräässä suhteessa artikulaatioteoriankin voisi nähdä edustavan reaktiota strukturalismia ja muita kohteensa staattisena tematisoivia oppirakennelmia kohtaan. De Saussuren strukturaalikielitiedehän tutki nimenomaan kielijärjestelmää synkronisena systeeminä, jolloin tilannesidonnaiset puhunnat ja kielen diakroninen (historiallinen) aspekti jäivät toisarvoisiksi. Tätä laiminlyöntiä diskurssin käsitteestä lähtevät teoriat yleensäkin ovat pyrkinet paikkaamaan.

Grossbergin (esim. 1979) luokituksen mukaan strukturalismi edustaa "objektiivis-systeemistä" näkökulmaa kieleen sekä yhteiskuntaan ja fenomenologia puolestaan edustaa "subjektiivis-prosessuaalista" näkökulmaa näihin. Kolmas tapaus on "objektiivis-prosessuaalinen" näkökulma, joka ei ole strukturalismin tapaan staattista, mutta ei myöskään traditionaalisen fenomenologian tapaan pidä yksilöllistä tajuntaa merkityksen lähteenä. Kolmannessa tapauksessa kyse on eräänlaisesta "praktisismista", sillä perustaksi käsitetään ihmisten keskuudessa harjoitetut, aina osaksi diskursiiviset käytännöt. Artikulaatioteoria näyttäisi parhaiten sopivan monien muiden postmodernien diskurssien tapaan "objektiivis-prosessuaaliseen" näkökulmaan. (Grossbergin prosessuaalisesta viestintämallista ks. Puoskari 1990, 23; Grossbergin artikulaationäkemyksestä ja kontekstuaalisuudesta ks. Puoskari 1991.)

Vastareaktiona Saussuren "abstraktille objektivismille" (Vološinov 1990) on syntynyt näkökulmia, joissa korostuu kielen historiallisuus, muuttuvuus ja kielen määräytyneisyys käyttöyhteyksistä, konteksteista. Näistä piirteistä voi johtaa iskusanat "prosessuaalisuus" ja "kontekstuaalisuus".

Kontekstuaalisuuden ja prosessuaalisuuden valottamiseksi nostettakoon esiin muutamia huomioita Georgoudin ja Rosnowin (1985) artikkelista "The Emergence of Contextualism", joka on jatkokeskustelua *Journal of Communication* -lehden "Ferment in the Field" -numerossa.

Kontekstuaalistista näkökulmaa luonnehtivista neljästä teemasta ensimmäinen on

Georgoudin ja Rosnowin (1985, 80) mukaan se perusoletus, että inhimilliset teot ja tapahtumat ovat aktiivisia, dynaamisia ja kehittyviä momenteja jatkuvasti muuttuvassa todellisuudessa:

”Toisin sanoen, muutosta ja kehitystä ei pidetä jonakin paradoksaalisena, hetkellisenä horjahduksena tai vääristymänä perustavasti staattisesta, vakaasta ja strukturoidusta järjestyksestä. Todellisuuden käsitetään olevan jatkuvassa rakentumisessa tai tulemisen prosessissa — prosessissa, joka ei ole luonnostaan vakaan asioiden järjestyksen johdannainen, vaan joka on itsessään lähtökohtakategoria.” (ibid.).

Tekijät korostavat, että muuttumisen prosessissa yksilöllä on intentionaalinen rooli, eivätkä he ole pelkästään passiivisia tai reaktiivisia.

Toinen kontekstualismin teema on sen korostaminen, että inhimillinen toiminta ei kehity sosiaalisessa tyhjiössä, vaan se on perinpohjaisesti sosiohistorialliseen merkitysten ja suhteitten kontekstiin sijoittuvaa. Näin jonkin teon ymmärtäminen edellyttää välttämättä sen kontekstin, yhteiskuntapoliittisten ja historiallisten ympäristöehtojen tutkimista (ma., 82).

Kolmantena teemana on tiedon väistämätön rajallisuus ja suhteellisuus. Tapahtumien jatkuvasti muuttuva luonne ja sosiaalisten kontekstien indeterminismi tai jatkuva keskeneräisyys aiheuttavat sen, että ylihistoriallisia ja ylikontekstuaalisia totuuksia ei ole (ma., 84).

Neljäs teema on se, että tieteellinen tutkimus itsessäänkin perustuu oman aikansa kulttuuriin. Tieteilijät eivät seiso kulttuurinsa ulko- tai yläpuolella, vaan ovat aktiivisia osanottajia yhteiskuntansa konstruomisessa. ”Faktat” ovat kontekstispesifejä konstruktioita, joissa on tilannekohtaisen kontingenssin ja kulloistenkin intressirakenteiden jälkiä (ma., 85).

Näitä oppeja voidaan soveltaa prosessualismiin itseensäkin. Prosessualismi on oman aikansa ja yhteiskuntansa tuotetta: tämä nyt sattuu olemaan sellainen yhteiskunta, joka näyttää olevan keskeytymättömässä muutosprosessissa. Voi olla yhteiskuntia, joissa muutos on olematonta tai huomaamatonta ja joissa prosessinäkökulma ei koskaan tule aktualisoiduksi. Länsimaisen ajattelun historiassa on Herakleitoksesta alkaen prosessinäkökulman korostajia. Nykyään tälle näkökulmalle näyttää olevan taas sosiaalista tilausta.

Strukturaalisen ja prosessuaalisen mallin voi itseasiassa nähdä vaihduntakuviona, jossa edellisen ”vakaan olemisen” modaaliteetti voidaan haluttaessa nähdä jälkimmäisen ”tekemisen ja tulemisen” modaaliteetissa ja päinvastoin. ”Olemiseksi” tematisoitu kohde on ikuistunut ja kivettynyt. ”Tekemiseksi” tai ”tulemiseksi” tematisoitaessa taas ”olemisen” tilalle tulee uusintaminen: mikään ei ole, ellei sitä jatkuvasti tehdä uudelleen olemassaolevaksi. Tässä prosessissa täydellinen samana säilyminen käy epätodennäköiseksi ja todennäköisemmäksi tulee jatkuva hienoinen muuttuminen. Prosessimalli on muutokseen pyrkiville voimille (feminismi jne.) strukturaalista hedelmällisempi lähtökohta, sillä siinä yhteiskunta tematisoidaan periaatteessa jatkuvasti muuttuvaksi ja ihmisten teoillaan tekemäksi.

Kriittisessä sävyssä voidaan kuitenkin kysyä: onko tosiaan niin, että ikuisia ja universaaleja totuuksia ei ole olemassa? Epäilemättä voimakkaasti konteksteista abstrahoiduttaessa päädytään ikuisten luonnonlakien kaltaisiin toteamuksiin (esim. ihminen

tarvitsee ”ravintoa”). Näin abstraktissa toteamisessa on jo hukattu se konkreetti ja historiallisesti muuttuva aines yhteiskunnassa, josta kulttuurintutkimus on kiinnostunut. Konkreetilla tasolla abstraktin ”ravinnon” sijaan tutkittaisiin mitä moninaisimpia ruokiin ja juomiin liittyviä kulttuurisia erotteluita. Väite tiedon kontekstisidonnaisuudesta näyttäisi sopivan kulttuurintutkimukseen, mutta ehkä huonommin esim. luonnontieteisiin.

Taustalla representaation uudelleenarviointi

Artikulaatioteoria perustuu ”sosiaalisen konstruktionismiin” tai ”lingvistisen käänteen” tai ”jälkistrukturalismiin” tai ”uuden retoriikan” tai ”postmodernismiin” tuloksille. Millä nimillä tätä nyt sitten nimitetäänkin, niin käytännössä kyse on jo asemansa vakiinnuttaneesta uudesta paradigmasta. Tämä paradigma merkitsee ennen muuta esittämisen käytäntöjen konstitutiivisen luonteen tunnustamista. Länsimaisen modernin diskursiivisessa rakenteessa representaatiolla esittämisen käytäntöjen ja kommunikaation mielessä on ollut lähinnä vain tarpeettoman lisäkkeen asema. Representaation uudelleenarviointi merkitsee vuosisataisen perinteen romuttamista ja pyrkimystä konstruoida jokin modernin jälkeinen näkemys yhteiskunnasta, representaatiosta, subjektista jne. (vrt. Karvonen 1991a).

Länsimaisen moderniteetin diskursiiviset perustat muotoiltiin jo 1600-luvun Euroopassa. Descartesista alkaen pyrkimyksenä on ollut varman perustuksen löytäminen ajattelulle. Tieteitten perustana on ollut filosofia, jonka on ajateltu yleisellä tasolla ratkovan kaikki tieteisiin liittyvät ongelmat. Filosofian ytimenä puolestaan on ollut tietoteoria, epistemologia, joka modernissa muodossaan lepää kartesiolaisen dualismin perustalla kuten mm. Heidegger (1984, 202-205) jo aikoinaan esitti. Varmaksi perustukseksi Descartes löysi tajunnan, *cogiton*, joka välittömästi itse itselleen läsnäolevana jatkuvasti todistaa olemassaolonsa. Tämä mentaalinen sfääri muodostaa varmuuden valtakunnan ja sen ulkopuolelle jää epävarma ”ulottuvainen oleminen” eli ”ulkoisen todellisuus”. Ongelmaksi muodostuu, miten ylipäänsä kokonaan toisesta ulkoisesta substanssista voi välittyä mitään sisäiseen, mentaaliseen substanssiin. Miten voidaan tietää mitään ”ulkomaailmasta”? (Ks. Bernsen 1986, 131, Judovitz 1988, Karvonen 1990, Rabinow 1986)

Modernin teorian käyttöön artikuloituna termi ”representaatio” tarkoittaa lähinnä sitä, että jokin sisäinen, mentaalinen idea *edustaa* tai kuvaa jotakin ulkomaailman oliota. Olio sijaitsee ulkomaailmassa objektiivisena omana itsenään ja siitä välittyvä kuva biologisesti määräytyneiden aistien välityksellä. Periaatteessa totuus ilmenee suorassa aistimellisessä kohtaamisessa välittömästi, kunhan biologisten avujemme annetaan tehdä tehtävänsä.

Oleellista on, että tämä modernin teorian käsittelemä mentaalinen representaatio (tai kuvautuminen, heijastuminen) ei millään tavoin tarvitse merkittäviä, kieltä tai esittämisen käytäntöjä, järjestelmiä avukseen. Itse itselleen välittömästi läsnäoleva tajunta ei tarvitse kieltä avuksi ”kertoakseen” itselleen maailmasta, toisista ihmisistä tai itsestään (ks. esim. Derridan 1973, 58 Husserl-kritiikkiä; myös Karvonen 1992, 64-66). Kieltä tarvitaan vain ulottuvaisessa maailmassa olevien välimatkojen ylittämiseen, ajatusten tekniseen siirtämiseen paikasta toiseen.

Postmodernissa teoriassa sen sijaan inhimillinen ymmärrys ei perustu välittömään läsnäoloon, vaan se tarvitsee aina välineen tai välittävän tekijän, kielen. Voidaan myös sanoa, että mieltä ja maailmaa välittää representaatio — nyt siis esittäväksi, merkeillä tapahtuvaksi toiminnaksi ymmärrettynä. Mieli konstruoi itsensä ja maailmansa kielellä ja kieli taas on sosiaalinen rakennelma. Ajattelu ja kommunikaatio kietoutuvat lähtemättömästi toisiinsa.

Tästä aiheesta valaisevan tarkastelun tarjoaa Stuart Hallin Althusseria ja jälki-strukturalistisia debatteja koskeva artikkeli (Hall 1985). Siinä Hall käsittelee mm. Althusserin empirismin tietoteoriaan kohdistuvaa kritiikkiä ja hänen sen sijalle tarjoamaansa toisenlaista käsitystä tiedosta. Empirismin tietoteoria on eräs edellä käsitellyn modernin epistemologian versio. Sen mukaan objektiivinen todellisuus on ”tuolla” tajunnastamme riippumatta olemassa ja aistiemme välityksellä tämä ”ulkoinen” objektiivinen kuvautuu tai heijastuu pääosin passiivisesti ”sisäiseen” tajuntaamme.

Nyt Althusser toteaa, että tieto ei synny empiristisessä mielessä kokemuksesta, vaan se syntyy esittämisen käytännöissä. Käsitys maailmasta ei ”siirry” tai ”kuvaudu” mieleemme, vaan käsitys maailmasta on aina aktiivisesti konstruoitava tuottamalla representatiivisten käytäntöjen puitteissa puhetta, kirjoitusta, kuvia yms. esityksiä. Voitaisiin sanoa, että maailma, ihmiset ja me itse synnymme ymmärryksen kohteina vasta artikulaatiotyön ja -ponnistelujen tuloksena. Esimerkiksi suomalaisina olemme olemassa vasta kun on artikuloitu esitys ”suomalaisuudesta”.

Althusserin mukaan representaation systeemit välittävät kaikkea ymmärrystämme maailmasta, toisista ihmisistä, itsestämme. Todellisuuden sinänsä eläminen ”paljaana” ei ole mahdollista, vaan kokemustamme, ymmärrystämme, tuntemuksiamme välittävät aina representaatiot. ”Ei ole mahdollista lopettaa ideologiaa (=representaation järjestelmää — EK) ja elää yksinkertaisesti todellisuutta. Tarvitsemme aina systeemejä, joiden kautta esitämme sen mikä on todellista itsellemme ja toisille.” (Hall 1985, 104). ”Sosiaaliset suhteet on esitettävä puheessa ja kielessä ennenkuin ne saavat merkityksen” (ma. 98).

Tieto siis konstruoidaan tai artikuloidaan aktiivisesti representaatiotyössä. Tieteellinen työskentely on erään tyyppistä artikulaatioponnistelua; kirjallinen, kuvallinen, journalistinen jne. työskentely taas on toisen tyyppistä esitysten tuottamista. Epäilemättä maailma ”jonakin” on representaatioista riippumatta olemassa, mutta siihen pätee tällöin Kantin *an sich* -oliolle määrittelemä rajoitus: emme voi tietää siitä, ajatella sitä, kertoa siitä. Sillä niin pian kuin ajatellamme tai kerromme asiasta, sovellamme representaation käytäntöjä, sosiaalisia konstruktioita. Asiat tulevat meidän ymmärryksellemme olemassaoleviksi representaatioina.

Maailmalle on tietenkin oletettava spontaneetti muuttua ja kehittyä jatkuvasti representaatioilta ”lupaa kysymättä”. Kontekstuaalistisesti ajatellen tieto tai representaatio on kontekstisidonnaista, joten representaatiolla on muuttuvassa maailmassa jatkuva taipumus vanhentua eli olla kotoisin edellisistä konteksteista. Vanhat representaatiot toimivat aikansa, mutta aina on periaatteessa tilausta myös uusille representaatioille, jotka voivat syrjäyttää vanhat.

Artikulaatio kielentämisenä ja kielellistämisenä

Artikulaation edellä esitellyistä ilmaisu- ja kytkemisulottuvuuksista otan aluksi lähempään tarkasteluun ensin mainitun puolen: ajatusten ja tuntemusten selkeään esittämisen, sanoiksi pukemisen.

Stuart Hallille ja Serge Moscovicille näyttää olevan yhteistä se ajatus, että ”ihmisjoukot” eivät ole passiivisia, pelkkiä diskursiivisten koneistojen tuottamia objekteja. Moscovici korostaa, että ajattelu on kommunikatiivista julkista ja yhteistä toimintaa, eikä eristyneessä yksilön mielessä tapahtuva asia. Moscovici (1988, 215) lainaa Hannah Arendtia: ”Ajattelu on toimintaa, joka tapahtuu ihmisten keskuudessa paremmin kuin yhden henkilön suorituksena”. Moscovici näkee, että ihmisryhmät pyrkivät yhteisvoimin ja aktiivisesti viestinnällisessä vuorovaikutuksessaan ottamaan maailmaa käsitteellisesti haltuunsa, jäsentämään sitä, saamaan siihen ”jotakin tolkkua”.

”Kaduilla, kahviloissa, toimistoissa, sairaaloissa, laboratorioissa jne. ihmiset analysoivat, kommentoivat, yhdistelevät spontaaneja ja epävirallisia ’filosofioitaan’ joilla on merkitystä heidän sosiaalisiin suhteisiinsa, heidän valintoihinsa, tapaan jolla he hoitavat lapsiaan ja suunnitelmiinsa yleensä ottaen jne. Tapahtumat, tieteet ja ideologiat yksinkertaisesti tarjoavat heille ’ajatuksenruokaa’” (Moscovici 1984, 16).

Tällaista kadunkulmissa tapahtuvaa toimintaa voi nimittää myös representaatiotyöksi tai artikulaatioponnisteluksi. Siinä eteentulevista uusista tilanteista (kontekstuaalisista muutoksista) pyritään muotoilemaan selvä käsitys ja esitys. Moscovicin (1984, 24) mukaan ”kaiken representaation tarkoituksena on tehdä jokin tuntematon, tai tuntemattomuus itsessään, tutuksi.” Tutuksi tekemisessä keskeistä on ”ankkurointi”, jossa uusi ja outo nivelletään osaksi aikaisempia representaatioita, palautetaan tutunomaisiin kategorioihin tai asetetaan tuttuun kontekstiin. Ankkuroinnin keskeisiä muotoja ovat luokittelu ja nimeäminen: luokittamattomat ja nimettömät asiat ovat vieraita, käsitteettömiä ja samalla uhkaavia. Nimellä ja leimalla varustettuna asia tulee muunnetuksi sielettävään tutunomaiseen muotoon. Moscovicin ”thinking society” ei vain ”kielennä” asioita, vaan se myös niveltää eli artikuloi niitä.

Kaikki siis tekevät artikulaatiotyötä, mutta lisäksi on erikoistuneita praksiksia, joissa tätä työtä tehdään päätoimisesti. Esimerkiksi taide, tiede ja journalismi ovat käytäntöjä, joissa ponnistellaan ilmaisun muotoilemiseksi muuttuvasta maailmasta. Useimmiten ajattelu tosiaan tapahtuu ”ihmisten keskuudessa” ja em. artikuloimisen käytännöt saavat virikkeitä toinen toisistaan. Nykymaailmassa yhä tärkeämpi ”artikulaattori” on tiedeyhteisö. Varsin tyypillisesti journalisti jututtaa tutkijaa, joka on konstruoinut tulkinan maailman jostakin ilmiöstä (katsottuaan elokuvia ja luettuaan lehtiä). Journalistilla on kääntäjän tai tulkin asema: hän tulkitsee tieteellistä tulkintaa laajemmin kierrätettävään muotoon.

Kirjailija tai lauluntekijä puolestaan voi olla kansansa tai ryhmänsä puhemies, joka ”pukee sanoiksi” osuvasti sen mikä ihmisten mielissä kulloisissakin tilanteissa ja suhdanteissa liikkuu. Tällaisesta tuotteesta voi tulla ”hitti” eli epätavallisesti suomennettuna ”osuma”, joka antaa ihmisille symbolin, välineen, jonka kautta he voivat jakaa kokemuksensa.

Voi kuitenkin olla, että ihmisille tarjolla oleva representaatio on peräisin edellisistä

elämisen olosuhteista ja niin ollen vanhentunutta. Voi myös olla, että esim. taiteelliset representaatiot (romaanit, näytelmät, maalaukset, elokuvat) kielentävät osuvasti hallitsevien luokkien elämää, mutta eivät löydä laisinkaan kosketuspintaa ns. populaarien luokkien kanssa. Sen sijaan populaarikulttuurin on etsittävä yhteyttä rahvaan kokemukseen:

”... massat ovat nyt peruuttamattomasti historian näyttämöllä eikä mikään — hallitseva kulttuuriteollisuus mukaanlukien — voi enää edetä ottamatta tätä ’läsnäoloa’ lukuun. Populaaria ei voi tulla sellaisesta, joka ei etsi yhteisymmärrystä kansanjoukkojen kokemusten, koodien jne. kanssa. Populaariuden saavuttamisesta on kamppailtava; se ei tapahdu muutta mutkitta eikä siitä vaan, kuten Gramsci mielellimme teroitti.” (Hall 1992c, 367)

Kulttuuriteollisuus ponnistelee tuottaakseen massakulttuurituotteistaan populaarikulttuuria (erottelu Fischen 1991, 4). Vain yksi tusinasta poplevystä tuottaa voittoa ja neljä viidestä tv-sarjasta kuolee ennen esityskauden loppua (Fiske 1992, 90). Mutta jotkut tuotteet siis osuvat suoraan hermoon.

Populaarikulttuuriset ponnistelut voidaan nähdä yrityksenä antaa entistä parempi, oikeaanosuva, selkeän kirkas ”kieli” tai miksei myös ”kasvoit” eteentulleille asioille, kohtaloille, tilanteille, tuntemuksille.

Taiteellisilla tuotteilla ei ole kovinkaan usein suoraa populaaria puhuttelevuutta, vaan taideteoksen vaikutus voi olla välittyntä ja viivästynyttä. Poikkeuksen näyttävät tehneen suomalaisista kirjailijoista mm. Väinö Linna ja Mika Waltari.

Väinö Linna näyttää pystyneen antamaan oikeat ja osuvat sanat 1950-luvun suomalaisille, jotka olivat kokeneet kovia sodassa ja agraarisen elämänmuodon murroksessa. Kaoottiseen mielen myllerrykseen ja monimutkaiseen tilanteeseen saatiin jotakin tolkkua Linnan tarjoamalla kartalla. ”Kansan syvät rivit” (miehet?) tunnistivat Tuntemattomasta oman kokemuksensa, eikä hallitsevien, vielä menneisyydessä elävien luokkien tuomio (Toini Havu) voinut estää suosiota. Urbanisoituneeseen ja keskiluokkaistuneeseen nykysuomalaisen kokemusmaailmaan sen sijaan iskee tehokkaimmin Mika Waltarin tarjoama artikulaatio (Eskola 1990, 107, 300-301).

Esimerkistä käy myös Unto Monosen tango, joka antoi suomalaiselle, ”puhumattomalle” miehelle ne kaihomieliset ja lemmenkaipuiset sanat, mitkä seuraintalon tanssilattialla kuitenkin muuten olisivat jääneet lausumatta ... Syrjäytyneen maaseutuväen puhemieheksi taas kohosi Veikko Vennamo rinnallaan väärentämätön kansanmies Eino Poutiainen. Vennamon äärirahvaanomaisen retoriikka osui täsmällisesti erään ihmisryhmän tuntemuksiin silloisessa konjunktuurissa.

Populaariuteen pyrittäessä siis imuroidaan kansan keskuudesta tuntemuksia ja mielipiteitä kulttuurituotteeseen, joka sitten palautetaan artikuloituna takaisin joukoille. Takaisin palautuva tuote on kuitenkin voinut tärkeissä kohdin muuntaa, siis reartikuloida common sense -ymmärrystä ideologiseen suuntaan (tästä lisää tuonnempana). Tärkeätä on myös huomata, jo termiin ”artikulaatio” sisältyvä selkeästi sanomisen, siis selventämisen ulottuvuus. Kansalle palautuva populaarituote voi siis olla kirkastettu eli kielteisemmin sanottuna ”musta-valkoistettu”.

Tosiasiassa nykyaikaiset teolliset yhteiskunnat ovat äärimmäisen kompleksisia ja niissä esiintyvät ongelmat hyvin monitahoisia. Käytännössä tällainen yhteiskunta voi

vaikuttaa käsittämättömältä kaaokselta, jossa ei tunnu olevan tolkkua. Nyt populaarikulttuurin kirkastava artikulaatio voikin antaa kaikelle yksinkertaistavan selityksen. Esimerkiksi natsipropaganda imi itseensä saksalaisten todellisia tuntemuksia ja hämmennystä ja palautti sitten kansalle yksinkertaisen selityksen juutalaisista pahan alkuperänä.

Artikulaatio kytkemisenä ja irrottamisena

Näyttäisi siltä, että Hall soveltaa artikulaatiota kytkeytymisenä niin suurella kuin pienessäkin mittakaavassa. Artikulaatio olisi sovellettavissa kokonaisen uskonnon luokkakäytöihin tai sitten yksittäisen symbolin kytkemiseen alakulttuurin käyttöön. Esimerkiksi kristinuskolla ei ole välttämätöntä luokkakäytöä (hallitseviin luokkiin) vaan se voi olla myös vallankumouksellinen voima.

Koska artikulaation ideaan kuuluu yhteenniveltymisen ei-välttämättömyys, on artikulaatiota syytä ajatella samalla kertaa sekä kytkemisenä että irrottamisena (disartikulaationa):

”Merkitykset, jotka oli onnistuttu liittämään toisiinsa, voitiin myös irrottaa toisistaan. Siksi 'diskursseja koskeva taistelu' tarkoittaakin juuri tätä kytkemisen ja purkamisen prosessia. (...) Olisi helppo luetella monia historiallisia esimerkkejä, joissa yhteiskunnallisen taistelun kulku riippui juuri siitä, että sellaiset avaintermit kun 'demokratia', 'lakiin perustuva hallinto', 'kansalaisoikeudet', 'kansakunta', 'ihmiskunta' onnistuttiin irrottamaan aikaisemmista yhteyksistään ja jäsentämään uusien merkityksien ainekseksi, edustamaan uusia, nousevia poliittisia subjekteja.” (Hall 1992a, 178).

Disartikulaatiotapauksesta Hall (1992a, 184) mainitsee esimerkkinä englannin työväenluokan, jonka luultiin olevan pysyvästi ja ehdottomasti demokraattiseen sosialismiin, labour -puolueeseen ja ammattiyhdistysliikkeeseen sidoksissa. Niin vain kävi, että tämä kytkentä ei kestänyt thatcherismin voimakasta ideologista hyökkäystä v. 1979.

Kun Hall (1992c, 369) sanoo liitoksia ei-välttämättömiksi, hän ei tarkoita, että asiat (esim. uskonto) ajalehtisivat irrallaan. Historiallisesti uskonto esiintyy muodostumana, joka ankkuroituu hyvinkin välittömästi moniin eri voimiin. ”Sen poliittinen ja ideologinen merkitys määrittäytyy asemasta, joka sillä muodostelmassa on — siitä mihin kaikkien muuhun se on artikuloitu.” (ibid.) Asiat ovat siis aina yhteyksissään, kytkettyinä joihinkin yhteyksiin tai asemoituina kontekstiin. Artikulaatioissa on itse asiassa kyse yhteyksistä irrottamisesta ja uusiin yhteyksiin asemoimisesta, de- ja rekontekstualisoinnista.

Konkreetimmin Hall (1992b, 269) puhuu diskursseihin sisältyvistä kytkennöistä ”yhtälöketjuina” tai ”ekvivalensseina”. ”... Ideologiat eivät koostu muusta eristetyistä ja erillisistä käsitteistä, vaan niissä eri alkeisosat (käsitteet, mielikuvat) nivelletään yhteen tietyksi merkitysjoukoksi tai -ketjuksi. Liberalistinen ideologia ei palaudu mihinkään yhteen käsitteeseen (esimerkiksi käsitteeseen 'vapaus') vaan siihen, miten 'vapaus' on nivelletty yhteen 'individualismin' ja 'vapaiden markkinoiden' kanssa.” (ibid.)

Poliittisen taistelun yhtenä ehtona on tällaisten sitkeäksi taottujen kytkemien ja ketjujen murtaminen (hajottaminen ja toiseksi kokoaminen). Hall (1992b, 287) kuvaa

kuinka siirtolaisten käsittely englannin julkisuudessa itsepintaisesti palautettiin aina "mustat ongelmana" -argumentaation yhtälöketjuun: "maahanmuuttajat = mustia = niitä on liikaa = painukoot kotiinsa". Rasismin vastaisessa taistelussa tällainen näennäisesti vastaansanomaton järjenjuoksun ketju pitäisi pystyä katkaisemaan ja tilalle pitäisi pystyä rakentamaan uusiin kytkentöihin ohjautuvaa järjenjuoksua.

Artikulaatio voidaan nähdä kilpailuna arkijärjestä eli common sensestä. Arkijärki on itsestäänselvänä ja luonnollisena otettu pohja, johon argumentaatio perustuu. Tais-telu common senseen määrittelemisestä on ollut avainasemassa esim. ekologisessa, ydinvoiman vastaisessa, antirasistisessa, feministisessä jne. liikkeessä (Angus 1992, 538). Se, joka onnistuu uittamaan oman poliittisen näkemyksensä osaksi yleisenä ja neutraalina pidettyä arkijärkeä, on voittanut paljon. Liikkeet pyrkivät dis- ja reartikuloimaan arkisia diskursiivisia muodostumia. Tämä toiminta ei kuitenkaan ole mitenkään varattu "edistyksellisten piirien" käyttöön, vaan yhtä hyvin "taantumukselliset" voivat tehdä tätä. Esimerkiksi melko vahvasti common senseen vakiintunut ydinvoiman liittyminen kielteisiin asioihin yritetään näinä päivinä purkaa ja tilalle pyritään luomaan positiivisia kytkentöjä.

"Vihreys" tuli 1980-luvun nousukaudella niin suosituksi asiaksi, että kaikki puolueet ovat halunneet kytkeä itsensä nimenomaan vihreisiin arvoihin. Ydinvoiman vastaisuuskin on jo melko pitkälle arkijärjen asia: yleisesti on tiedossa, että ydinvoima on "vaarallista" ja että noin greipin kokoinen pallero plutoniumia riittäisi antamaan kuoliniskun ihmislajille ja koko maapallon eläimistöille. Tämä kommonsensuaalinen ymmärrys pyritään nyt laman aikana teollisuuspiirien toimesta purkamaan (disartikulaatio) ja tilalle iskostetaan uudella tapaa kytkeytyvää ydinvoimaa (reartikulaatio). Ydinvoiman kilpailijoihin on innokkaasti liitetty "saastuttavuuden" ominaisuutta (hiilidioksidipäästöt) ja ydinvoimaa päästään tällä retoriikalla kehuaan "puhtaimmaksi".

Pienemmän mittakaavan esimerkin dis- ja reartikulaatiosta tarjoaa optikkoliikkeiden tuore kampanja, jossa silmälasit pyritään kytkemään irti yksipuolisesta rationaalisuuden merkityksestään ja liittämään ne erotiikkaan. Mainoskuva esittää miehen ja naisen eroottisessa tilanteessa vain laseihin "pukeutuneina". Tämä ei ole mitenkään kummallista kulttuurissa, jossa tavarat talomaalia myöten kytketään erotiikkaan.

Kunkin kulttuurisen asian kohdalla voidaan siis kysyä: Mihin kaikkeen tämä liittyy tai pyritään aktiivisesti liittämään? Myöskin voi kysyä: Mihin tämä ei liity tai mihin tämän ei suurin surminkaan sallittaisi liittyvän? Paikallisena ja staattisena tämä tutkimusohjelma ei vielä ole kovin hedelmällinen, mutta sen sijaan kulttuurimuotojen vertailuun ja historiallisen prosessin kuvaukseen liittyneenä se alkaa toimia. Tällöin huomataan eroja siinä, mihin kaikkeen kulttuuriobjekti kulloinkin liitetään eli kuinka se kulloinkin asemoidaan kulttuuriseen kenttään. Voidaan myös tutkia koko kentän re-organisointumista tai reartikuloitumista. Vaikka artikulaatioteoria näyttää vahvasti johtavan etnografian pariin, niin yllä esitettyä ohjelmaa voidaan silti toteuttaa tekstien tutkimuksenakin.

Esimerkkejä

Tyydyn seuraavassa ainoastaan lyhyesti viittaamaan muutamiin artikkeleihin, joissa on sovellettu artikulaatioteoriaa. Esittelen myös tapauksen, jossa käytetyn toisenlai-

sen terminologian sijaan voitaisiin soveltaa artikulaatioteoriaa. Hieman enemmän tilaa pyrin antamaan muutamille omille sovellutuksilleni.

Cathy Schwichtenberg (1987) käyttää artikulaatioteoriaa "The A-team" sarjaohjelman tapauksen selittämiseen. Tekijä näkee, että tämä väkivaltainen ja äärimaskuliininen sarja etsiytyy yhteyteen nimenomaan työläismiesten kokemusmaailman kanssa.

Tekijän mukaan sarja imuroi itseensä työläismiehen solidaarisen, herravihaisen ja maskuliinisen maailmanjäsenyyden ja muuntaa, reartikuloi, sen oikeistoradikaaliksi militarismiksi ja autoritaariseksi popularismiksi. Sarja disartikuloi eli purkaa kytkennän luokkamääritteisiin kulttuurimuotoihin ja reartikuloi arvot ja muodot ei-luokkakantaisiksi. Mieheys tulee kytketyksi aggressiiviseen oikeistopolitiikkaan. Sarja hyödyntää sukupuolierottelua niin, että miesintellektuellit/vasemmistolaiset "feminisoidaan" ja koodataan heikoiksi "vätyksiksi", "mammanpojiksi" jne. Oikeistolaiset sen sijaan ovat "oikeita miehiä", jotka pystyvät tekemään Amerikasta voimakkaan ja puhtaan.

Charles Acland (1992) tarjoaa esimerkin sukupuolen konstruktion uudelleenjärjestelystä tutkimalla "Pee Wee's Playhouse" tv-sarjaa. Acland pyrkii osoittamaan kuinka Pee Wee perusteellisesti sekoittaa binaarisen sukupuolikonstruktion "korttipakan" uudelleen eli se disartikuloi luutuneet erottelumekanismit ja avaa mahdollisuuksia uudentilaisille kytkennöille.

Julian Halliday (1992) soveltaa artikulaatioteoriaa eräiden uskonnollisten televisio-ohjelmien pyrkimykseen hitsata maallis-tieteellisistä aineksista ja uskonnollisista aineksista kokoon yksi diskurssi. John Erni (1992) jatkaa keskenään ristiriitaisista aineksista kokoon keitettyjen diskurssien tutkimista selvittelemällä kuinka AIDS-diskurssi samalla kertaa onnistuu pitämään tautia sellaisena, joka voidaan hoitaa ja jota ei voida hoitaa.

Bennett ja Woollacot (1987) kuvaavat James Bondin sankarihahmon reartikulaatiota, vaikka he eivät käytäkään tätä termiä. (Kirjan lähemmästä esittelystä ks. Karvonen 1991b.) Bond-kirjat olivat alunperin brittiläisiä, aristokraattisia ja 1940-50-lukujen moraalien sekä kylmän sodan hengessä tehtyjä. Tämä ei sopinut enää kun Bondista tehtiin elokuvaa 1960-luvun kansainvälisille (em. amerikkalaisille) markkinoille. Bennett ja Woollacot (mt., 29-37) kertovat seuraavista disartikuloinneista ja reartikuloinneista:

1) Elokuvan Bond irrotettiin kylmän sodan asetelmasta liennytyksen hengessä ja vastustajaksi tuli kommunismin sijaan abstraktimpi paha (SPECTRE-järjestö, ei siis enää venäläinen tappo-organisaatio SMERSH).

2) Bondin figuuri irrotettiin yläluokkaisuudesta ja liitettiin paremmin työväenluokkaisuuteen. Elokuvaan ei valittu aristokraattista David Niveniä, vaan työväenluokkaisen "ruumiillinen" Sean Connery.

3) Bond-tyttö irrotettiin avioliiton ja lasten tekemisen vaateista ja hänestä tehtiin 1960-luvun seksuaalisen vapautuksen hengessä promiskuiteettisesti kulutettavaa seksitavaraa vapaana kaikista esteistä.

Tekijät raportoivat siitä kuinka myöhemmin tapahtui jälleen uusia reartikuloitumisia, jotka vastasivat kulloistakin yhteiskunnallista tilausta. Bondin tapaus toimii esimerkkinä siitä, kuinka näennäisesti yhtenä ja samana pysyvä populaari sankari itse

asiassa onkin vuosikymmenien myötä moneen kertaan reartikuloitu. Vastaavan tutkimuksen voisi tehdä vaikkapa Tarzanin artikuloitumisesta vuodesta 1912 tähän päivään.

Kansanmusiikin reartikulaatiosta. Eryyisesti nuoren yleisön tietoisuudessa kansanmusiikki tai ns. pelimannimusiikki ovat vanhastaan olleet pölyttynyttä museotavaraa, joka ilman luovuutta elää konservatiivisten kotiseutuihmisten jäykissä tilaisuuksissa, joissa myös 1700-luvun tms. asuista rekonstruoidut ”kansanpuvut” ovat päässeet esiin. Jonkinlainen vakavuus, muinainen agraarisuus, herännäispuritaanisuus, ”pohjanmaalaisuus” ja mieheys ovat leimanneet kansanmusiikkia. Tämä musiikki oli ikäänkuin reliikki joistakin kauan sitten vallinneista yhteiskunnallisista konteksteista. Nimestään huolimatta musiikki ei ollut ainakaan nykyään elävän ”kansan” musiikkia, siis populaarimusiikkia.

Yhtye nimeltä Värttinä kytki varsin tehokkaasti edustamansa etnisen musiikin irti edellä kuvatusta, sanotaan nyt vaikka ”kotiseutukytkenästä”. Vauhdikkuutensa puolesta Värttinän musiikki vastaa rokkia, pääesiintyjinä ovat nuoret naiset, musiikki on iloista ja maailmallista, karjalaista, eroottista ja naisnäkökulmaista. Värttinä disartikuloi musiikkinsa monista vanhemmista kytkennöistä ja reartikoi sen nykykontekstiin hyvin sopivaksi. Tällöin on mahdollista, että musiikki säilyttää elävän kosketuksen tämän päivän ihmisten elämään samaan tapaan kuin irlantilainen kansanmusiikki on säilyttänyt populaariutensa.

Nuoruus = kauneus = terveys. Ruumiillisuuden alue soveltuu myös artikulaation temmelyskentäksi, sikäli kun ruumiillisuuskin on kulttuurisesti ja diskursiivisesti määrittyä (ks. Turner 1984, Featherstone, Hepworth & Turner 1991).

Mike Featherstone (1991, 180) toteaa, että 1920-luku oli aika, jolloin uusi hoikka naiseuden ihanne löi läpi. Featherstone toteaa myös, että jättimaisuuden kosmeettisilla tuotteilla luonut Helena Rubinstein oli eräs niistä, jotka vakuuttivat naiset yhtälöistä: nuoruus = kauneus = terveys. Ehkä yhtälössä useampiakin termejä: nuoruus = hoikkuus = seksikkäisyys = kauneus = terveys = ruskettuneisuus. Näistä viimeksi mainittu on otsonikadon vuoksi jo disartikuloitumassa muodostelmasta.

Artikulaatioteoreettisesti ajatellen nämä kytkennät ovat tietysti ei-välttämättömiä. Kauneus voi olla liittymättä hoikkuuteen, eivätkä kauneus ja terveys ole missään välttämättömässä suhteessa. Nuoruuden sijaan ihanneihmisyyden voi liittyä vanhuuteen ja viisauteen jne. Vallitseva hoikkuusdiskurssi on artikuloitunut muodostelma, joka on näinä päivinä jo luutunut itsestäänselvydeksi. Seuraavat vaihtoehdot tulevat mieleen: hoikka = epäterve = epäkaunis; hoikka = terve = mutta epäkaunis, hoikka = kaunis = mutta epäterve jne.

Artikuloituminen merkitsee usein vanhojen, liiaksi rasitteita omaavien merkitysajoiden vaihtamista toisiin. Esimerkiksi merkitysajot ”laiha” ja ”laihtuminen” on kielteistä ja viittaa aliravitsemukseen. Sen takia tarvitaan positiivisia ei-aliravitsemuksellisia ja itsekuuriin liittyviä sanoja ”hoikka” ja ”hoikistuminen”. Ennenvanhaan aurinko ”päivetti” hienostoneidin pilalle ja aiheutti renkipojan porsaanvaaleaan rintamukseen v-muotoisen kuvion. Nykyään ”rusketetaan” positiivisesti tälle merkitysajalle ominaisessa käytännös-

sä uimarannalla.

Jos asiat ovat kaupallisen artikulaatiotyön tuloksena kytkeytyneet nykyisellä tapaa valtakurssiksi, tätä normatiivista valtaa vastustavat resistentit pyrkimykset voivat ilmetä tavallaan "virheellisesti" osoitettuina vaikkapa epäterveellisinä harrastuksina. Läskin syönte, tupakan poltto ja viinan juominen voivat olla työväenluokkaisen miehekästä ja heroista toimintaa jne.

Neuvostoliiton tuho ja artikulaatioteoria. Makrotasolla tarkasteltuna elämme suurta disartikulaation ja reartikulaation aikaa, sillä kontekstuaalisissa tekijöissä on tapahtunut suuria mullistuksia. Vanha, vakiintunut maailmanjärjestys on hajonnut ja jotakin muuta on tulossa tilalle. Tässä tilanteessa vanhaan kontekstiin kuuluneet käsittämisen ja esittämistavat ovat yhtäkkiä tulleet virattomiksi. Me olemme ymmällämme, sillä tälle uudelle ei ole vielä saatu muotoilua kunnollista representaatiota, vaikka tulkintatyötä tehdäänkin kuumeisesti. Hämmentyneinä odotamme, että joku Mooses vihdoinkin saisi tästä kaikesta uudesta selvän ja antaisi meille Representaation. Tilausta monenlaisille yksinkertaistaville oikeistopopulismeillekin on olemassa.

Toisen maailmansodan jälkeinen asetelma perustui USA:n ja Neuvostoliiton binaariseen vastakohtaisuuteen. Nyt tämä binaarisuuteen perustuva konteksti on hajonnut ja samalla tähän kontekstiin luodut representaation järjestelmät ovat vanhentuneet. Vanhaan asetelmaan kuulunut sosialismin Toinen oli lännen identiteetin tärkeä lähde, jos ajatellaan että identiteetit luodaan erona johonkin toiseuteen. Mihin läntinen identiteetti voi nyt pohjautua? Ja tuleeko Amerikasta, Venäjältä, Islamista, kaukoidästä vai kehitysmaista EY:n identiteetin lähde. Työväenpuolueet ehtivät eri maissa eri aikoihin kytkeä itsensä irti neuvostososialismista. Entä nyt kun ei ole enää mistä kytkeytyä irti?

Neuvostoliitto ja sosialismi ovat olleet keskeinen kontekstuaalinen tekijä Suomen ja suomalaisuuden sodanjälkeisessä konstituutiossa. Kun tämä konteksti mullistui, on tullut myös tarve artikuloita uudelleen valtava määrä vanhasta kontekstista nousevia esittämisen ja käsittämisen järjestelmiä. Tätä disartikulaation ja reartikulaation prosessia on käyty julkisuudessa joitakin vuosia. Samaan aikaan artikuloidaan eri intresseistä lähtien vastakkaisia representaatioita EY:stä. Hyvin monet asiat ovat tällä hetkellä kesken, tulemisensa tilassa. Siksi prosessuaalis-kontekstuaalinen artikulaatioteoria näyttäisi sopivan tilanteeseen hyvin.

Suuri artikulaatiokamppailu on meneillään ja eri tahot koplaavat ankarasti. Mutta tämä koplaaminen ei tapahdu hämärissä kabineteissa vaan se on julkisuuden asia. Ja koplaajista suurin on journalismi itse.

Kirjallisuus

- ACLAND, Charles R. The Excess and Articulations of Gender in Pee Wee's Playhouse. *Communication* 1992, vol. 13, ss. 21-38.
- ANGUS, Ian. The Politics of Common Sense: Articulation Theory and Critical Communication Studies. *Communication Yearbook* 15, Sage. Newbury Park, London, New Delhi 1992.
- BENNETT, Tony & WOOLLACOT, Janet. Bond and Beyond. The Political Career of a Popular Hero. MacMillan. Hong Kong 1987.
- BERNSEN, Niels Ole. Heidegger's Theory of Intentionality. *Odense University Studies In Philosophy* vol. 6. Odense University Press. 1986.

- DERRIDA, Jacques. *Speech and Phenomena. And Other essays on Husserl's Theory of Signs* (alkuk. *La Voix et le Phenomene*, 1967). Northwestern University Press. Evanston 1973.
- ERNI, John. *Articulating the (Im)possible: Popular Media and the Cultural Politics of "curing AIDS"*. *Communication* 1992, vol. 13, ss. 39-56.
- ESKOLA, Katarina. *Lukijoiden kirjallisuus Sinuhesta Sonja O:hon*. Tammi. Helsinki 1990.
- FEATHERSTONE, Mike. *The Body in Consumer Culture*. Teoksessa: FEATHERSTONE, HEP-WORTH & TURNER (eds.). *The Body*. Sage Publications. London etc. 1991.
- FISKE, John. *An Interview with John Fiske*. Ed. Joe Galbo. *Border/Lines* winter 1990/1991.
- FISKE, John. *Mielihyvän vallassa*. Haast. Risto Kunelius. *Tiedotustutkimus* 15/1992:(4).
- GEORGOUDI, M. & ROSNOW, R.L. *The Emergence of Contextualism*. *Journal of Communication* 35(1985):1.
- GROSSBERG, Lawrence. *Language and Theorizing in the Human Sciences*. Teoksessa: *Studies in Symbolic Interaction*. vol. 2., 1979, s. 189-231. Greenwich, Connecticut 1979.
- HALL, Stuart. *Race, Articulation and Societies Structured in Dominance*. Teoksessa: *Sociological theories: race and colonialism*. Unesco 1980.
- HALL, Stuart. *Significance, representation, ideology: Althusser and the post-structuralist debates*. *Critical Studies in Mass Communication* 2, 1985, ss. 91-114.
- HALL, Stuart. (1992a) *Kun ideologia uudelleen keksittiin: Torjutun paluu tiedotustutkimukseen*. Käänt. Kauko Pietilä. Teoksessa: HALL, Stuart: *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Toim. Koivisto, Leh-tonen, Uusitupa ja Grossberg. *Vastapaino*, Jyväskylä 1992.
- HALL, Stuart. (1992b) *Valkoisuus heidän silmissään*. Käänt. Veikko Pietilä. Teoksessa: *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. *Vastapaino*, Jyväskylä 1992.
- HALL, Stuart. (1992c) *Postmodernismista ja artikulaatiosta*. Käänt. Veikko Pietilä. Teoksessa: *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. *Vastapaino*, Jyväskylä 1992.
- HALLIDAY, Julian. *The Disunity of Religious Television: Mechanisms of a Paradoxical Discursive Alliance*. *Communication* 1992, vol. 13.
- HEIDEGGER, Martin. *Sein und Zeit*. Max Niemeyer Verlag. Tübingen 1984.
- JUDOVITZ, Dalia. *Subjectivity and Representation in Descartes*. Cambridge University Press. Cambridge etc. 1988.
- KARVONEN, Erkki. *Objektiivisuustutkimus, realismi ja "ulkoinen todellisuus" -keskeisen metaforan kriittisiä*. *Tiedotustutkimus* 13(1990):1, s. 39-48.
- KARVONEN, Erkki. *Representaation politiikka ja sukupuolen tuotanto*. *Sosiologia* 28(1991):1. s. 25-32. (1991a)
- KARVONEN, Erkki. *James Bond populaarina sankarina*. Kirja-arvio teoksesta Bennett, Tony ja Woollacot, Janet: *Bond and Beyond. The Political career of a Popular Hero*. Hong Kong 1987. *Tiedotustutkimus* 14(1991):1. s. 80-82. (1991b)
- KARVONEN, Erkki. *Odotuksen struktuurit ja populaari representaatio*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. *Julkaisuja sarja A 80*. Tampere 1992.
- LACLAU, Ernesto. *Politics and Ideology in Marxist Theory. Capitalism — Fascism — Populism*. NLB, London 1977.
- LACLAU, Ernesto & CHANTAL Mouffe. *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. Verso. London 1985.
- MOSCOVICI, Serge. *The Phenomenon of Social Representation*. Teoksessa: *Social Representations*. Toim. Farr & Moscovici. Cambridge University Press. Cambridge 1984.
- MOSCOVICI, Serge. *Notes towards a description of Social Representations*. *European Journal of Social Psychology*. 18(1988): ss. 211-250.
- PILLAI, Poonam. *Rereading Stuart Hall's Encoding/Decoding Model*. *Communication Theory*, August 1992, ss. 221-233.
- PUOSKARI, Ensio. *Viestintäfilosofia ja tiedotustutkimuksen problematiikka*. *Tiedotustutkimus* 13(1990):4.
- PUOSKARI, Ensio. *Rock-kulttuurista populistisena postmodernina*. *Tiedotustutkimus* 14(1991):2.
- RABINOW, Paul. *Representations Are Social Facts: Modernity and Post-Modernity in Anthropology*. Teoksessa: *Writing Culture. The Poetics and Politics of Ethnography*. University of California Press. Berkeley etc. 1986.
- VOLOSINOV, Valentin. *Kielen dialogisuus*. *Marxismi ja kielifilosofia*. *Vastapaino*. Tampere 1990.
- SCHWICHTENBERG, Cathy. *Articulating the People's Politics: Manhood and Right-wing Populism in the A-Team*. *Communication* 1987, vol. 9, ss. 379-398.